
Forvirring eller tilsløring – eller rett og slett konfundering?

SPRÅKSPALTEN

STEINAR WESTIN

Medisinsk teknisk forskningscenter, Trondheim

Jørgen Vogt etterlyser et bedre norsk ord for confounder. Det er han ikke alene om. Epidemiologien har mange slike lånord, de fleste fra engelsk. Og ettersom flertallet av norske epidemiologer har sin utdanning fra amerikanske eller engelske fagmiljøer, og stort sett publiserer på engelsk, har det ikke vært noen stor drivkraft i fagmiljøene for fornorsking. Blant annet derfor lever vi fortsatt med confoundere, bias og case-kontroll-undersøkelser.

Vogts forslag om å erstatte confounder med *forvirringsfaktor* er besnærende, men vekker neppe begeistring hos epidemiologer som er raske til å imøtegå beskyldninger om at de skulle være utsatt for forvirring. Trolig vil heller ikke *konfusor* vinne stor anerkjennelse, av samme grunn. Derimot burde den litt forsiktigere betegnelsen *tilsløringsfaktor* ha rimelig sjanse til å overleve. For det er vel tilsløring eller sammenblanding vi mener, ikke nødvendigvis forvirring. Alternativet er å fornorske latinen direkte, og bruke *konfunderende faktor* og *konfundere*, *konfundering* som verb, slik Dag Thelle nylig har gjort i sin innføringsbok i epidemiologi (1).

Leiv Bakkeiteig & Per Magnus har foreslått *tredje-variabels feil* (2), ganske besnærende om man ser for seg at det dreier seg om problemet ved å påstå at en faktor A (for eksempel vindrikking) er årsak til en effekt B (bedre helse), dersom det finnes en faktor C, en tredje bakenforliggende variabel (f.eks. sosial klasse), som kan påvirke både A og B og derved tilsløre den reelle årsakssammenhengen (3).

Kanskje er *tredje-variabels feil*, eller heller *tredjevariabelsfeil*, likevel for teknisk og tungvint til å bli noen hverdagsspråklig suksess?

Jeg synes Dag Thelles *konfundering* lyder greit på norsk. Som substantiv burde også *en konfunder* ha rimelig sjanse, som kortform av konfunderende faktor. Vil man bli enda norskere, synes jeg tilsløringsfaktor kan være en passende synonymform. Men vi behøver ikke stoppe her. Jeg tar Jørgen Vogts tenksomme innspill som en berettiget kritikk, men ser gjerne at utfordringen

går videre til andre epidemiologiske fagmiljøer om å gå videre på
fornorskingen. Gjerne her i Tidsskriftets språkspalte. Vi har gjort noen forsøk
før (4).

LITTERATUR

1. Thelle DS. Innføring i epidemiologi. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag, 1998: 91.
2. Bakketeig LS, Magnus P. Epidemiologi. Oslo: Ad Notam Gyldendal, 1998: 89.
3. Westin S. Study confounded by lack of control for social class. *BMJ* 1995; 311: 1167.
4. Westin S, Bakketeig LS. Prevalens og insidens – hyppig forekommende forvekslinger. *Tidsskr Nor Lægeforen* 1994; 114: 2993.

Publisert: 20. januar 2000. *Tidsskr Nor Legeforen*.

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.